FRANCKESCHE
STIFTUNGEN

Alte Drucke

Pavli Castrensis In ... Codicis Partem Patauin[a]e Pr[a]electiones, Francisci Curtij, multorumq[ue]; qui hactenus Doct. incubueru[n]t Appendicibus ...

Paulus <Castrensis>

Lugduni, 1553

De dolo malo. Rubrica.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150729

Visual Library

a ☞Subdito ſuæ iuriſdictio. quaſi metu officij coactus ex parte. & nõ liber ſit ſutur⁹ cõtract⁹ ꝙ fieri non debet. vt per ll. præcedẽtes ſatis patet.

lis in quadruplum. ſicut act. ꝙ metus cauſa directa. vt dixi ſ.eo.l.iiij. ſed ſufficit pœna de qua hîc quia perdit pretium datum. Or expediatis Bidellum. Sed quid ſi contractus non fiebat ad commodum officialis, ſed tertij? Reſpondeo non puto hanc.l. habere locum. quia non debet extendi vltra terminos: de quibus hîc loquitur. ſed habebit locum .l.ſed.vt contractus poſsit reſcindi. non tamen emens perdit pretiũ.l.iij. ſ.eo. Et aduerte. quia hîc officialis peccauit in duobus. quia primo violẽtiam intulit, & impreſsit, & propter hoc perdit pretiũ: & remanet penes venditorẽ vt in verbo [retineatur.] Secundò, quia poſito ꝙ per impreſsionẽ non feciſſet, non debebat emere
a à ſubdito * ſuę iuriſditionis: & emptio non valet. niſi ſecundũ ea quæ habentur in l.vnica.ſ.de contra.iudi. & tunc quid erit de pretio? dic vt in l.aufertur.§.ꝙ à pręſidè.ff.de iure fiſci. qui loquitur in iſto caſu. & hoc in officiali habente adminiſtrationem. ſed ſi erat in dignitate ſine adminiſtratione cõtractus, non reſcinditur. vt ſ.eo.l.ad inuidiam. niſi probaretur ꝙ minas vel violentiã intuliſſet. vt ibi dixi. Et prædicta quãdo eſt officialis ad iuſtitiã miniſtrandã. & ſic licet perſonæ ſuæ iudiſditionis ſint ſibi ſuppoſitæ, res tñ eorũ non ſunt in eius adminiſtratione. ſi autẽ eſſet talis q poſitus eſſet ad adminiſtrãdũ bona, & tutor & curator vel execu.teſtamẽti. & emeret bona ſuæ adminiſtrationis, tunc diſtinguitur: aut palã & bona fide. & non delinquit. ſed valet contractus: vt j.de cõtrahẽ.emp.l.ſi cum ipſe, aut clã & malã fide: & tunc nõ valet & reſtituit rẽ & pretium quadruplicatum. vt ff.de cõtrahẽ.empt.l.nõ licet. & l.qui officij. ſecundũ Pe. & Cy. hic & Bar. de hoc tractat in dicto.§.ꝙ à præſide. vbi oĩno vide. & per hoc eſt expedita glo. Pet. quæ incipit. [quadruplum.] quãquam
2 imperfectè loquatur. † Vltimò no. in fine contra vſurarios. qui faciunt cantare inſtrumentũ in perſonã vxoris: vel alterius ex cõiunctis: ne reſcindatur propter vſurariã prauitatẽ, & hoc non prodeſt eis. & ſic præſumitur vſurarius, ac ſi eſſet celebratus cũ eodẽ. ſecundũ ea quæ habentur in c.illa nos. de emp. & vend. & c.ad noſtram. & facit. l.j.in fi.ſ.de contra.iudi

LEX. XII.

1 VEnditiones. † Quæro quid addat iſta l. ad aliãs.ll.huius tit. Reſpõdeo. qa generalior eſt, cũ aliæ loquantur quãdo timetur mors vel cruciatus. Iſta loquitur generaliter: etiam quando illud non timeretur. tamen cõtractus facti eſſent per potentiam. exemplum. vt dixi in l.non intereſt.ſ.eo. & in l.præcedenti. quã do officialis cõpelleret me ad vendendũ alteri quã ſibi officiali. nam cõpeteret condictio ex iſta.l. & etiam officium iudicis ad reſcindendũ: vt in l.illicitas. in prin.ff.de offi.preſi. Et ne iſta remedia ſint pœnalia: quia non cauetur hac l.nec illa. Tene menti pro intellectu totius tituli.

De dolo malo. *Rubrica.*

LEX. I.

1 SI fideiuſſor. † Fideiuſſor emens rem pignoratã à creditore vendente iure creditoris non aquirit dominium. ſed cenſetur eam potius fuiſſe. quam emiſſe. propter fidẽ datam debitori deſoluendo pro eo. propter ꝙ dolo videtur facere emendo, & ꝓpter dolũ cõpellitur actione mandati reſtituere rẽ cum fructibus. percepta tamẽ quãtitate quam ſoluit, tam pro ſorte quam pro vſuris. hoc dicit. iſta.l.cum gl.ſuis. & ſic non loquitur de acti.de dolo: ſed de actione mandati. quæ datur propter dolum ſecundũ verũ intellectũ quæ ponitur in gl. & eodẽ modo ſi ſecũdus creditor emit à primò, non præiudicatur tertio crditori, quominus poſsit ſibi auferri ꝙ ſoluit. & ab eo pignus auocari. licet ſit quidã tertius qui nec eſſet creditor, nec fideiuſſor, & emiſſet: & acquireret dominium & nõ poſſet ſibi à ſequẽti creditore auferri: vt.ff. de diſtra. pig.l.cum ſecundus. in fi. & l.ij. & infra ſi antiquior creditor l. j. & ibi vide.

2 ☞ *Qualiter intelligatur iſta lex, quod actio de dolo non competit ubi competeret alia ſpecialis ex alia æquitate quàm ratione doli: & quid ſi ſit generalis?*

LEX. II.

1 DE dolo. † Exemplifica hanc.l.per l. præced. vbi datur acti.mandati ex dolo ibi cõmiſſo, ff.mandati.l.ſi mandato.§.j.ideo ceſſat de dolo: vt ibi no.in gl.fi.in prin. & cõpetit mãdati propter dolũ Sed an actio de dolo concurrat cum exceptione doli? gloſſ.in l.j.§. ait prætor.ff.eodem ſuper verſ.exceptio tenet quòd ſic. tamen competeret ex eadem æquitate. ſicut concurrit cum actione quod met.cau. quia ex eadem æquitate. ſed cõtra facit. quia ille §.et etiã.l.fi.eo.ti. vbi videtur caſus. & hanc tenet Pe.tu dic ẽt. verum ſi per exceptionem doli plenè videt̃ cõtra dolũ. & ita loquitur l.ſi aliàs procederet prima opinio. † Vltimò no.glo. qualiter intelligatur iſta l.ꝙ iſta actio non competeret: vbi cõpeteret alia ſpecialis ex alia æquitate quã ratione doli. Si verò nõ ſit ſpãlis, ſed gñalis, bñ põt illa concurrere: vt cum certi condictione ſine cauſa, ſed in licitis poteſt concurrere cum alia magis ſpãli quam ipſa ſit, vt cũ actione ꝙ met.cauſ. dolus eſt duplex, qdã ſimplex & ocultus: quidã apertus. & tñ infertur metus: & ſic iſta actio ſe habet vt genus ad actionem qđ metus cã: ideo concurrit cũ illa quia cõpetunt ex eadẽ æquitate. Sed cũ alia quæ nõ ſe habet ad eam vt genus, nec vt ſpecies, ſed vt excedentia & exceſſa, nõ cõcurrunt: & ita loquitur hîc & etiam illa.l.j.§.ait prętor eo.ti.cum §.ſeq. vnde non concurrit cum reſtitutione in integrum, quę poteſt dari propter dolum: & etiam ibi ceſſat dolus. ſed eſt læſio re ipſa. vnde dicit glo. quòd ſe habet ad modum inuidi qui inuidet pari: non maiori, nec inferiori.

LEX. III.

NOn poſſunt. De vtili tempore, deducitur tẽpus abſentiæ.h.d. Et dic quod tempore huius.l.actio de dolo durabat anno vtili: quia prætoria & odioſa. Ideo tempore abſentiæ non currabat annus: quia requiritur ꝙ habeat facultatem agendi, ad hoc vt tp̃s vtile currat: vt in l.j.ff.de diuer. & tẽpo.præſcri. hodie verò durat biẽnium cõtinuũ. vt infra eo.l.fi. Ideo curreret abſenti, & etiã alio modo impedito: tñ propter iuſtum impedimentũ daretur in integrum reſtitutio ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa &c. vt no.in d.l.fi.

2 ☞ *Inter liberam & ſeruum non eſt matrimonium, ſicut inter ſeruum & ſeruã & quid de iure canonico?*
Matrimonium, hodie regulatur ſecundũ ius diuinum.
3 *Libertas ſemel data non reuocatur, niſi ex cauſa ingratitudinis.*
Qui non ſeruat promiſſa negligendo, ita rumpit fidem, ſicut non ſeruaret agendo.
4 *Factum quãdo ordinatur ad dationem, ꝙ dicatur potius datio quàm factũ inſpecto fine.*
5 *Quòd una tantum ſit actio de dolo, quæ datur in contractu innominato facio ut des, & an etiam competat ubi datur actio præ.uer. & an ſubrogetur loco eius quando illa deficit?*

LEX. IIII.

1 CVm proponas. † Ex contractu innominato facio vt des ſi non detur illi qui iam fecit, datur actio de dolo.h.d.concordat.ff. de præſcrip.verbis l.naturalis.§.quid ſi faciã: licet eñ tribus ſpeciebus contractuum innominatorum.ſ.do vt des: do vt facias, facio vt facias. ei qui impleuit ex parte ſua detur actio præſcri.ver. vt ſibi impleatur, vel ad intereſſe: quia nõ impletur vt in d.l.naturalis.§.pe.in fi. quæ dicitur actio ciuilis. in iſta tamẽ ſpecie facio vt des, nulla datur ciuilis act. facienti contra non dãtem: ſed ſibi prouidetur de actione de dolo: quæ competit ad intereſſe, quatenus intereſt ſua ſe non feciſſe. ꝙ facit ſi erat factum irrepetibile. Ita loquitur iſte tex. qui exemplificatur ibi per gloſ. ſecundum terminum huius.l. Et ſic iſta actio de dolo datur loco deficientis acti.præ.ver. & ita vult glo. hîc. quæ incipit. [acti. præ.ver.deficiente &c.] vnde nõ datur vt impleatur cõtractus, nec ad intereſſe. quia non impletus, ſeu quatenus intereſt fuiſſe impletum: quia ſi ad hoc daretur, nõ ſubeſſet ratio quare potius daret̃ acti.de dolo quã præ.ver. ſed dat̃ quatenus intereſt ſe non feciſſe ꝙ fecit. ſi factum erat irrepetibile. qđ intereſſe poteſt eſſe maius vel minus, quã aliud de quo.ſ.dixi. ſed Pe. quem ſequitur Bar. vult ꝙ in caſu huius.l.nõ deficiat act.præ.ver. imò competat, ſi ille qui fecit vult eã intẽtare, vt ſibi impleat̃ cõtractus vel ad intereſſe agere quia non impletur. & hoc per l. Iuriſgenti.§.j. ver. vnde Marcellus.ff.de pac. & per d.l.naturalis.§. ſed ſi dedi qa hîc ex facto.i.ex manumiſsiõe iſti⁹ ancillę. licet nihil adeſſet

aduer

aduerſario.aderat tñ ancillæ de volũtate aduerſarij,ſ.libertas.Et ſecundũ opi.gl.qñ ex facto aliud adeſt aduerſario, nõ habet locũ iſte §.qd̃ ſi faciã.cũ competit act.præ.ver.vt impleatur cõtractus.p l.cùm mota.s.de trãſac.& per l.ſolẽt.in fi.de præſ.ver.Sed hic nolebat agere:vt ſibi contractus impleretur.ſed agere ad reſciſionẽ cõtractus.qd̃ permittitur incõtractibus innominatis, põt etiã ille q impleuit ſi aduerſarius nõ impleuit,nõ ſolũ agere præ.ver.vt ſibi impleaẗ.Sed etiã pœnitere & agere cõdi.ob cau. & repetere qd̃ dedit,vel fecit,qñ datũ vel factũ eſt repetibile.& res eſt integra ex parte aduerſarij.vt in l.iij.§.j.ff.de cõdi.ob cau. ſed ſi factũ nõ eſt repetibile:vt in caſu huius l.nõ põt dari cõdi. ob cau.ſed loco eius datur actio de dolo,non ad repetendũ : ſed ad intereſſe.quatenus intereſt ſe nõ feciſſe:& ita loquiẗ iſte tex. vnde nihil habet facere iſta l.cũ §.quod ſi faciam. q loquitur de actione de dolo,quæ cõpetit loco act.præ.ver. Iſta verò loquiẗ de illa quæ cõpetit loco condictionis ob cauſam. & ſecundum hoc in contractu facio vt des reperitur duplex actio,ſ. de dolo ſecundũ prędictos quę opinio mihi nõ placet.imò nõ reperitur niſi iſta,q daẗ loco deficiẽtis actionis præ.ver.& de illa loquitur iſte tex.ſecundũ intellectũ glo. In tex.ibi.[pro eadẽ dares mancipium.] ſubaudi & tu eã manumitteres. & ſic fuit contractus facio vt des,ex parte tua. ſed ex parte illius fuit do vt facias. tu autẽ manumiſiſti,& ille nõ vult dare mãcipium.Quæritur quę actio tibi competat:& reſpondeẗ q ſi velles reuocare libertatẽ, & ſic reſcindere cõtractũ ex pœnitentia:quæ locũ habet in contractibus innominatis re integra,hoc facere non poſſes. quia libertas ſemel data nõ poteſt reuocari. Et quòd dixit de pœnitentia locũ habet quando factum eſt reuocabile.ideo in ſubſidium datur tibi actio de dolo:quia nulla alia actio cõpetit præter act. præ.ver.vt ibi detur.Cum ex iſto facto ſeu manumiſsione nihil adſit aduerſario,vnde cum de alia actione tibi nõ prouideatur, recurritur ad hanc actionem:quia ille non implendo dolo facit: poſtquã tu impleuiſti: & etiam quia ita eſt de natura iſtius contractus.vt d.§.quod ſi faciã.Sed ſi manumiſsio adhuc facta non eſt.& penes te remanſit dñium:vt quia tradidiſti,duntaxat,hoc pacto q poſtquã dederis mancipiũ,acquiratur ſibi dominium. & non ante.& tunc poſsit eã manumittere, tunc nõ datur actio de dolo.cum poſsis eam vendicare vna cum natis ex ea. Qui ſequuntur ventrem.& ſunt ſerui tui. ſicut & ipſa : ſi non mouent ſibi quæſtionẽ ſtatus:quia nõ dicunt ſe liberos ex eadem cauſa.

2 †Not.ergo in prin.q inter liberam & ſeruum , [a] vel econuerſo

a non eſt matrimonium:ſed contubernium ſic inter ſeruum & ſeruã.De iure canonico ſecus.vt in ti.de coniugio ſeruorum, cum apud Deum non ſit differentia inter ſeruum & liberam & matrimonium hodie regulatur ſecundũ ius diuinum:quia eſt ſacramentum.i.rei ſacræ ſignum, [b] ſignificat enim incarnati in vtero

b

3 virginali.vt in c.ex publico.cũ ibi not.de conuer.coniuga.† Itẽ not.quòd libertas ſemel data nõ reuocatur.quod eſt verum.niſi ex cauſa ingratitudinis.Ita not.ver. parati. quòd qui non ſeruat promiſſa negligendo,ita rumpit fidem,ſicut ſi nõ ſeruaret agendo.In glo.ſuper ver.[tradidiſti.]opp.contra tex. dum dicit [vel ei tradidiſti.]ſubaudi.& dominium tranſtuliſti. aliàs non poſſet procedere quod ſtatim ſequiẗ. [& ille manumiſit &c.] vt infrà ſequitur in glo. [ſed huic ſo.&c.] nam ſi ita fuit. ille contractus fuit do vt des.ergo datur actio præ. verb. & per conſequens debet ceſſare actio de dolo:vt in l.ij.s.eo.So.duobus modis.primò q non fuit conuentum vt ſibi dares:& ille manumitteret. ſed vt eã manumittens.licet poſtea ex mera voluntate ſibi dederis : vt ipſe manumittat.vnde ille contractus nõ denominatur ab eo q voluntate feciſti:ſed à conuentione præcedenti.quę fuit vt faceres.vel dic q etiam fuit conuentum vt dares,& ille manumitteret,adhuc dicitur facio vt des.quoniam illa datio non fiebat propter ſe.& ad hoc vt remaneret penes te.& ſic ordinabatur ad factum.vnde pro facto debet reputari ſecundum gloſ. quam not.

4 †Et ſic econuerſo quando factum ordinaretur ad dationẽ,diceretur potius datio,quàm factũ.inſpecto fine.vt in l.qui res.§. mihi Romæ.ff.de ſolu. & ita not.in §.quod ſi faciam.per glo.& per hoc determinat Bar.q. ſi dicat ſtatutum q pœna appoſita obligationi dandi,illud quod conſiſtit in pondere,numero,vel menſura,non poſſet peti:tanquã appoſita in fraudem vſurarum . Secus ſi obligationi facti,quod etiam videtur de iure communi.& notatur in l.cum aliàs.j.de vſu.Et duo compromiſerunt,& promiſerunt parere laudo ſub pœna: iſtud parere laudo eſt facti,& in factũ ſonat . Pone ergo q arbiter condẽnauit ad dandum c.in certum terminũ.quæro ſi non dat:an poſsit peti pœna?videtur q ſic.quia fuit appoſita obligationi facti , ſi non pareret laudo. ſed in laudo venit datio. ergo reputatuꝛ datio. & non factũ ſecundũ Bart. de quo per eũ, in l.quinta.§.ſi.ff.de verb.obli.& dicit Bal. ſe vidiſſe pluries de facto. In gl.ibi.[licet in faciendo fuerit præuentum.] Iſta eſt truffa ſecundum Pet.quia an ſit facio vt des, vel do vt facias. non debemus inſpicere à quo iſtorum primò inceperit executio.ſed ſicut in contractibus emp.& ven. loca. & conduc. an dictus contractus aſsimilatur ex vna parte dicitur loca.ex altera condictio à quocunq inceperit.ita hic ex parte illius qui debet dare. dicitur do vt facias.& ſi dedit,& ſibi non fiant,habet act.præ. verb. Ex parte verò illius qui debet facere,dicitur facio vt des:& ſi fecit,& ſibi non detur,non competit acti.præſcri.ver.vt detur.ſed actio de dolo : quatenus intereſt ſe non feciſſe : vt in d.§.quid ſi faciam.& in hac l.nec obſtat lex cum mota ſuprà allegata , quia ibi ex facto aderat vtilitas aduerſario:quo caſu nõ habet locum iſta l.nec §.quid ſi faciam.vt patet in l.ſolent.in princ.ff. de præ. ver.hic verò non aderat,vnde eſſent inæquales : ſi poſſet agere vt ſibi daretur : & ſic adeſſent:nec eſt dare aliam rationem . Sed contra hoc extra glo.oppo.quia imò adeſt aduerſario ius patro. eo caſu quo ſibi fuit data ancilla,& ipſe manumiſit . Sol. ex illo iure non dicitur effici locupletior:vt not.in l. naturalis. in fin.& ſic non videtur adeſſe.Item adhuc cõtra quia ſaltem adeſt libertas huic ancillæ de voluntate aduerſarij: & ſic videtur adeſſe ipſi aduerſario.arg.in l.ſolutam.ff.de ſol.propter hanc opinionem. Pet.& Bar.recedũt ab iſto intellectu.& fatentur quòd hic competebat act. præ. ver.ſi iſte vellet agere vt ſibi impleretur.ſed nolebat ad hoc agere ſed reſcindere contractum per condi.ob cauſam, quam Imperator dicit non competere ſed loco eius dari actionem de dolo hoc non placet.vt detur hic act.præſc. ver.vt impleatur contractus:tanquam ſibi adſit. quia libertas eſt inæſtimabilis.Et ſic non videtur ex hoc locupletior,ſicut nec ex iu. patro.præterea glo.in §.quod ſi faciam exemplificant illum tex. per hanc l.ſed quòd opi.Pet.& Bar.ſit vera magis facit text.in l. iuriſgẽtium.ver.& ideo.ff.de pactis.& in l.naturalis.§.ſed ſi dedi ſed reſponde q̃a ibi ille q debebat dare, dedit : ſed malè dedit quia res fuit euicta:tñ q̃a dando videtur contractũ approbaſſe. licet enim ex eo qd̃ fecit aduerſarius,nihil ſibi adſit: põt conueniri præſcriptis verbis vt iterum det,ſed ſi nullo modo dediſſet, contractum non approbaſſet.& ſic non poteſt compelli ad dandum per aliquam actionem præſcriptis verbis,vel de dolo : ſed ſolum daretur actio de dolo ad intereſſe : quia fecit ſi factũ non erat repetibile.aliàs non poſſet competere condi. ob cauſam. & ceſſaret actio de dolo. Duo ergo requiruntur vt procedat iſta l. & §.qd̃ ſi faciam,ſ. q ex facto nihil adſit aduerſario, & quod factum ſit repetibile.& tunc datur actio de dolo: quæ non eſt niſi vna.& altero iſtorum deficiente non daretur , ſed daretur actio præſcriptis verbis.vel condi.ob cauſam & illa eſt veritas.do.Rapha.recedit à tramite omnium,& dicit quòd in contractu facio vt des indiſtinctè facienti contra non dantem datur actio præſcriptis verbis & vt detur,per iura ſuprà allega.& nõ ob.§.quod ſi faciam.quia dum ibi tex.dicit nõ competere aliam actionem, nõ loquitur de præſcriptis verbis ſed de alia ſpeciali actione de qua fuerat locutus in præcedenti §. ſed hæc eſt truffa. quia in præcedenti §.dum loquitur.de ciui. acti. loquitur de actio.præſcriptis verbis. Et eo modo veriſimile eſt quòd intellexit. in §. quod ſi faciam. & ad iura in quibus ſe fundat. videlicet in l. iuriſgentium.verſiculo & ideo.etiam in l.naturalis.§.ſed ſi dedi.&

5 l.ſolent. reſponſum eſt ſuprà & clare. †Et conclude in effectu quòd vna tantum eſt actio de dolo : quæ datur in contractu innominato facio vt des. licet ex dictis Petr. & Bartol. colligatur quod ſint duæ . Item quòd illa competit ſolum , quando deficit actio præſcriptis verbis , quia ex facto nihil adeſt aduerſario,& deficit cond.ob cauſam.quia factum eſt in repetitione : licet dominus Rapha. teneat quòd etiam quando non deficit actio præſcriptis verbis : quia adeſt aduerſario , poteſt dari de

a ¶Inter liberã & ſeruum.Adde c.j. de cõiug.ſeruo.& an contrahens cũ ſerua efficiatur irregularis,& an poſsit pmoueri? vide tex.& glo. in c. omnibus.xxix. q.ij.

b ¶ Sacramentũ.i. rei ſacræ.Adde c.multi. j.q.j.c.ſacrificium.de conſecra. diſtin.ij. & Abb. i rub.de bapti.

a ¶Dolus dicit̃ culpa. Adde Car.zaba.i c. j.in v.q.de cõmo.& q̃ dolus dicat̃ ver⁹, q̃ preſumpt⁹.vide p̃ Ale.de imo.i cõ.ciij. col.v.i j.vo.Frã.cur.

b ¶Culpa leuis & leuiſsima.Quæ dicat̃ culpa leuiſsima.vid̃ per Bar.i l.ꝙ nerua. ff.depoſi.p̃ Car.zaba.in c.j. in x.q.de commo.

dolo actio.dicẽs quòd actio præſcri. verb.
eſt generalis.vt in l.j.ff.de præſcrip.ver. &
l.quoties.& ſic poteſt concurrere cũ actio
ne de dolo ſicut certi condi. ſine cauſa: vt
no.s.eo.l.ij.ſed iſta ratio non placet. quo-
niã actio præſcrip.ver.reperitur etiam ſpe-
cialis. vt eſt illa quæ datur ex pacto incon-
tinenti appoſito:vt in l.ij.infra de pac.inter
emp.Et nos loquimur de ſpeciali,quæ ori-
tur ex cõtractu innominato.& licet aliquã
do ſit generalis.ſ.in tertio caſu.quando de-
ficit nomen contractus,& eſt æquũ actio-
nẽ dari.vt d.l.j.& l.quoties.& no.in l.ex placito.j. de re. permu.
tamen eſt ſubdiaria.quia nõ datur vbi alia datur:ſed vbi omnis
alia ſpecialis deficit:ſed certi condictio generalis, & etiam ſine
cauſa,non ſunt ſubſidiariæ:imò concurrunt cum alijs ſpeciali-
bus nominatis.Ideo non eſt bona comparatio.Item tertiò con-
cludo qđ iſta actio de dolo non ſurrogatur loco actio.præſcrip.
verb.deficientis.vt detur ad obſeruantiam contractus, vel ad in
tereſſe:quia non ſeruatur.licet glo.hic quæ incipit. [actione.præ
ſcrip.ver.deficiente &c.]innuat contra.quia(vt s.dixi) non ex-
tat ratio quare potius deberet dari de dolo quã præſcriptis ver-
bis.ſi ad hoc daretur:ſed ſurrogat̃ loco cõdictionis ob cauſam:
vt det̃ quatenus intereſt eum nõ feciſſe qđ facit:& ita intellgi-
tur veri.& ſic ad æſtimationem ancillæ manumiſſæ non datur
mãcipiũ promiſſum,vel ad æſtimationẽ mãcipij , nec obſtat lex
naturalis.in fi.de præſcrip.ver. vbi tale intereſſe de quo hic ve-
nit in actione præſcrip.verb.quia ibi non poterat dari ad aliud,
aliàs daretur ad illud & non ad hoc.Et ex prędictis remanet iſta
l.declarata melius fortè quã per alium.& iſta ſunt ſubtilia et ſpe
culatiua.Vltimò glo.pe.quæ incipit.[quia adhuc] qđ etiam in
alijs quam inuenit per traditionem non transfertur dominium,
niſi per aliam partem ſit contractus adimpletus,vel habita fides
de hoc,de quo vide per Bar.in l.ſi ſeruus.in ij.ff.de fur.

2 ☞Forma libelli in actione in factum,quæ datur loco actionis de dolo contra patrem.
3 Pupillus uel pupilla poſſunt emancipari,& pater tunc erit eorum legitimus tutor.
Pater quando adminiſtrat bona filij tanquam tutor tenetur ſibi reddere rationem: non ſic quando ut pater,& legitimus adminiſtrator ratione uſuſfructus,quia filius ſit in eius poteſtate.

LEX. V.

1 SI ſuperſtite. † Contra patrem nõ datur actio
de dolo,nec etiã exceptio ſeu re-
plicatio,ſed loco eorum datur actio vel exceptio ſeu
plicatio in factum.h.d.in effectu iſta lex. & hoc ꝑpter
2 reuerentiam paternalem. † Et ideo in libello quando conclu-
ditur.non debet fieri mentio de dolo patris: vt dicatur qñ nõ de
bet locupletari ex dolo ſuo,vel ꝙ ipſe decipit filium , ſed opor-
tet verba tẽperari:vt dicatur ꝙ nõ congruit bonæfidei filium de
bere remanere in damno ex tali cõtractu.& ſi aliter fieret,reijce-
retur libellus officio iudicis,tanquam ineptus,tanquã fuerit intẽ
tata act.vel exce.doli.hoc voluit tex.in l.nõ debet.in fi.ff.eo.po-
ne hic caſum.per l.ſub prætextu.s.de tranſact.excepto ꝙ illa lo-
quitur in extraneo:iſta in patre,& ideo ibi datur actio,vel exce.
doli.ſeu replicatio.hic in factum. In tex.ibi[poſtea trãſegiſti cũ
eo bona fide.] ſubaudi & ipſum liberaſti ab eo quo tibi teneba-
tur acti.tu.propter malam adminiſtrationẽ : & hoc feciſti dolo
eius inducta,vel non inducta,tñ ipſe nõ obſeruat trãſactionem
ex parte ſua,vnde vis eum reſcindere : & agere ad id quod tibi
tenebatur. Quæritur ergo qua actione tibi prouideatur? & reſ-
pondetur cum diſtinctione.aut tu liberaſti eum per pactum, &
tunc ac.tu.nõ fuit ipſo iure ſublata.ſed ope excep.ex quo ſequi
tur,licet in tex.non dicat̃,ꝙ poſsis agere act.prima tute.Et ſi ex-
cipiat de tranſactione,replicabis in factum:quia non bona fide
ſe habuit.& ſic obtinebis in act.intẽtata.Si autem facta fuit per
accep.præce. aqui. ſtip.per quam actio poſt tutelam fuit noua-
ta,& ipſo iure perempta.tunc ad eam nõ poteſt amplius recurre
re:ſed loco actionis de dolo,quæ daretur cõtra extraneum , dat̃
3 tibi actio in factum.& hoc eſt quod ſequitur.†Not.ergo ex hac
lege.in princ.quod pupillus vel pupilla poſſunt emancipari. Itẽ
quia pater erit tunc ipſorum legitimus tutor. Item quod quan-
do pater adminiſtrat bona filij tanquam tutor , tenetur ſibi
reddere rationem:non ſic quando vt pater & legitimus admini-
ſtrator ratione vſusfructus,quia filius ſit in eius poteſtate.vt in-
fra de bo.quæ lib.l.cum oportet.§.non autem hypotecam.& ad-
de quod no.Bal.s.de epi.& cle.in l.orphanotrophos. ante fi.ibi
vltimò &c.

2 ☞Indicia per quæ poteſt probari dolus,& qualia eſſe debeant?
3 Quando non ſit neceſſaria probatio doli ex indicijs,ſed ipſo iure præſumatur?
4 Dolus uerus in quibus differat à dolo præſumpto?
Verbum,culpa quid comprehendat?

LEX. VI.

1 DOlum ex indiciis. † No.hic ꝙ ea quæ
conſiſtunt in animo
(vt dolus:qui prouenit à malo animo)nõ poſſunt di-
rectò probari per teſtes:quoniam animus hominis ſo
li deo notus eſt.vt dicit gloſ.inſti.de actio.§.æquè.ſed bñ poteſt
probari per inditia quæ proueniunt ex interioribus actibus, q̃a
2 per exteriora cognoſcuntur interiora. † Item no.qđ talia indicia
debent eſſe perſpicua.id eſt qđ non poſsint interpretari niſi in
malũ:ſecus quando in malũ & in bonũ:quia tunc præſumptio
fieret potius in bonã partem.gl.ponit exẽplum de primo in ſcho
laribus Hiſpanis,qui inuitauerunt quẽdam ad prãdiũ: & ipſum
inebriauerunt,vt inducerent ad fideiubendũ pro eis. Nam ille
actus inebriandi nõ põt interpretari niſi in malũ , ꝙ apparet ex
3 eo ꝙ poſtea fecerũt.† In glo.ibi.[hoc tñ fallit.] ſ.iſtud ꝙ hic dicit̃
ꝙ ſit neceſſaria ꝑbatio ex indicijs:nã aliquando nulla neceſſaria
eſt ꝑbatio doli,etiã per inſidias:ſed ipſo iure præſumit̃.& illud
cõtingit qñ quis nõ facit illud ad ꝙ tenetur.& ſcit ſe teneri,vñ ſi
delata eſt alicui tutela.& ipſe hoc ſciuit,et nõ adminiſtret, nec ſit
impeditus,præſumitur hoc doloſè facere.& idẽ in quolibet ad-
miniſtratore:vt in procuratore,non faciendo illud ad ꝙ facien-
dũ tenetur.ff.mãda.l.ſi procuratorẽ.§.ignorãtes.ver.dolũ. Itẽ in
caſu legis dolo.ff.ad le.fal.Itẽ qñ quis aſſerit ſciẽter illud de quo
nõ eſt certus,an ſit vel nõ.& aſſerit pro firmo,cũ nõ ſit verum.
quia nõ debet eſſe facilis ad temerariã aſſertionẽ.vt l.ſi quis affir
mauerit.ff.eodẽ iuncta.l.Iul.poſt princi.ff.de actio.empt. Itẽ qñ
in rebus depoſitis nõ adhiberet eandẽ diligẽtiã quã in ſuis.ꝙ dic
4 vt in l.ꝙ nerua.ff.depoſi.† Et ille dicitur dolus præſumptus à iu
a re ſine alia probatione,qui dolus dicit̃ culpa [a] lata.qñ aũt proba
tur per indicia,dicit̃ dolus verus.& differunt in multis. quoniã
à vero dolo minor nõ excuſatur:vt in l.auxiliũ.ff.de mino. Sed
à præſumpto ſic.vt in l.vbi exigitur.& ibi no.ff.de eden. Itẽ do-
lus præſumptus recipit probationẽ in cõtrariũ:p̃ alias coniectu
ras.cum præſumptio regulariter recipiat probationẽ in contra-
riũ.vt.j.de proba.l.ſiue poſsidetis.& ibi not.& vna præſumptio
iuris tollit alterã.vt in l.cum de indebito.ff.de proba.Sed quan-
do dolus verus probat̃.nõ ſic recipit̃ cõiectura in cõtrariũ. De-
bes autẽ ſcire ꝙ illud verbũ culpa eſt generale , & cõprehendit
ſub ſe dolũ verũ.qui dicit̃ culpa latiſsima:& præſumptio quæ di
citur culpa latior,& diſſoluta negligentia,quæ nõ eſt dolus, ſed
dolo cõparat̃ in pluribus.& dicit̃ culpa lata.vt l.late.ar.de verb.
b ſig.& etiã culpa leuis & leuiſsima.[b] ꝙ plenè proſequere. & etiã
vtiliter.vt ponit Bar.in d.l.ꝙ nerua.Et ꝙ illud verbum culpa ſit
generale,patet ex gl.quæ eſt in l.ſi ex cauſa.§.ſi mulier.ff.de mi-
no.vbi omnino vide.

2 ☞Contractus bonæfidei quando redduntur nulli,propter dolũ dãtẽ cauſam cõtractui?
Cuius naturæ eſt contractus,eiuſdem debet eſſe diſtractus.
3 Repudiatio hæreditatis.quòd ſit ſtricti iuris?

LEX. VII.

1 SI maior. † Repudiatio hæreditatis facta per do-
lum alterius , ad quem fuit deuoluta hæ
reditas,non redditur propterea nulla.ſed contra illum
2 per act.de dolo ſuccurritur ad intereſſe.hoc dicit.† Op
poni.pro declaratione gloſſ. quod iſta repudiatio hæredita.cui
dolus dedit cauſam,ſit ipſo iure nulla . & ſic competat actio de
dolo.Sed poſsit hæreditatem adire:quia dolus dans cauſam con
tractui bonæfidei , reddit ipſum ipſo iure nullum vt l.& elegan-
ter.in princi.ff.eodem ſed petitio hæredita.eſt bonæfidei , ergo
& repudiatio eius ſimiliter debet eſſe bonæfidei : quia cuius na-
turæ eſt contractus, eiuſdem debet eſſe diſtractus : vt nota.in l.
ſub.prætextu.la.j.s.de tranſact.& infra titu.j.l.de tutela.ergo de-
bet reddi nulla iſta repudiatio.glo.in effectu reſpõdet verũ eſſe,
quod cõtractus bonæfidei redduntur nulli,propter dolũ dantẽ
cauſam

FRANCKESCHE STIFTUNGEN

a cauſam cōtractui,[a] qñ ſunt tales quæ nō trahūt ſecū executio-
b nem.vt vēditio.Nam ex ſola vēditione nō trāsfertur dominiū[b]
ſed requiritur traditio,quæ eſt executio. & tunc licet cōtractus
ſit ipſo iure nullus,cū nulla oriatur obligatio,ſi tñ poſtea ſequa-
tur executio:quia res tradatur,illa non eſt nulla.imò tranſfertur
dñium.vnde dicit Bal.præceſsit vēditio vt infirma:qa dolus de
dit ei cauſam,& ſecuta eſt traditio infirmāda per actionē de do-
lo.& no.in d.l.& eleganter.ſed repudiatio hæredita.poſito q́ eſ-
ſet bonæ fidei,trahit ſecum executionē:quia ſtatim abdicat repu
diantem à potentia amplius adeundi.Nec alia executio facti re
quiritur. & ideo cōparatur venditioni factæ per dolū & poſtea
executioni mandati per traditionē,quo caſu ad actionē de dolo
recurritur.vt reſcindatur traditio ita hic.hæc eſt intentio gl. licet
per verba obſcura.quam Bar.valde notat.dicēs q́ ſentit id quod
ſuprà dixi.q́ cuiuſcunq; qualitatis eſt contractus , eiuſdē ſit di-
ſtractus.et q́ dolus dans cauſam alicui actui,q trahit ſecū execu
tionem,non reddit ipſum nullum ipſo iure.ſed facit eū annulla-
re per actionē de dolo in effectu tñ hoc caſu non recuperat hęre
ditatem.ſed æſtimationem eius,quia datur ad intereſſe. vt idem
videt in petitione hæ. ſi quis per dolū inductus adiret quia ſta-
tim efficitur dñs abſq; alia apprehenſione. Et ſic trahit ſecū exe
cutionē.nam contra dolū inducentē habet actionem de dolo.&
etiam excep.doli.ſi ille erat creditor hæreditarius:vt in l.ſi.ff. eo.
1 Alij dicunt † q́ repudiatio hæreditatis eſt ſtricti iuris : quia non
enumeratur in §.actionum.vt inſti.de act.ideo non eſt nulla ipſo
iure.ſic nec tranſactio,vel liberatio:vt s.eo.l.ſi ſuperſti. & in d.l.
ſub prętextu.l.j.& in l.actione.s.de trāſac.Et iſta magis placent.
ſufficit.

LEX VIII.

1 OPtimum. † Hæc actio debet hodie per hanc le-
gem infra biēnium cōtinuum moue-
ri,& terminari:alias ipſo iure tollit.& iſtud tēpus cur-
rit abſenti,& etiam ignoranti.h.d.ante iſtam legem du
rabat anno vtili,& ſic non currebat abſenti : nec ignorāti. vt s.e.
l.non poſſunt.Succurritur ergo impedito agere propter abſen-
tiam vel ignorātiā.per reſti.in integ. per clauſulā gñalem ſi qua
mihi iuſta cauſa.de qua in l.j.in ſi.ff.quibus ex cau. maio. quam
debet petere: & expediri facere infra quadrienniū à die ceſſan.
impedi.& ſic à die ſcientiæ,& reuerſionis:vt in l.ſi.j. de temp.in
integ.reſti.& ſic illud quadriēniū eſt vtile à principio.quia non
incipit currere impedito,ne ſequat incōueniens q́ currat : & ex
eadem æquitate : qa non debet dari reſtitutio ad reſtituendū. vt
in d.l.interdū.ff.de min.poſtquā aūt incepit currere , eſt conti-
nuum.ſed biennium de quo hic,eſt continuū tam à prin. quàm
ex poſtfacto,qa incipit currere abſenti & ignoranti. ecce ergo.
In gl.ſuper ver.[abfuerit.] ibi.[vel verius.] Tu dic q́ omnes iſtę
ſolutiones ſunt veræ in ſe,& poſſunt ſimul coniūgi. vt patet ex
prædictis.nā ante iſtā l.dabat annus vtilis:vt in d.l.non poſſunt.
quæ hodie corrigit per iſtā.vt in prima & ſecunda ſolutione.Et
reſtitutio cōceditur ei q fuit abſens ex cauſa reipublicæ quæ in
hoc eſt priuilegiata:ſecus ſi ex cauſa merè voluntaria. vt in vlti-
ma & penultima ſolutione.

De in integrum reſtitutione minorum uigintiquin-
que annis. *Rubrica.*

1 *Actio de dolo,& actio q. metus cauſa:in quibus differāt à reſtitutione in integrū?*

1 † Super glo.rubricæ.ibi.[dixit ſuprà.] Dic,ſ.duobus titulis præ
ce.† & ſic actio quod metus cauſa.& actio de dolo.dicuntur re-
ſtitutoriæ.Ideo in ff.primò ponit titulus generalis de reſtitutio-
ne in integ.& poſtea ponitur titulus quod metus cauſa de dolo,
ad notandū qd' ſunt reſtitutoriæ.ſed nō ita hic:& hoc fortè.quia
c propriè reſtitutio in integr. dicit illa q̄ fit officio iudicis nobili.[c]
Ideo ſi ſtatutū loqueret de reſti.in integ.intelligeretur de illa in
dubio,non de ea quæ fieret iure actionis.cū verba eius ſint pro-
priè intelligenda:vt in l.iij.§.hæc verba ff.de neg.geſt.Sed vnde
procedit q́ præcedentes fiāt iure actionis : & ſequentes fiāt offi.
iudic.Reſpōdeo hoc intelligitur ex verbis edicti prætoris:qa in
edicto qd' metus cauſa , de dolo prætor per ſuū edictū infringit
actum geſtum per metū,vel dolo,ſine miniſterio iudicis viuen-
tis,dū dicit ratū nō habebo ad iudiciū.i.actionem:vt in l.j.quod
me.cau.& in l.j.§.j.ff.de dolo.Sed in edicto a
de minoribus cōmittit hoc fiendum iudici
cauſa cognita.nā non improbat ſemper ge
ſtum cū minore:ſed ita demū ſi lædatur ſui
facilitate,vel dolo aduerſarij vñ dicit vtiq;
quæ res fuerit animaduertā. quæ verba in-
telliguntur ad iudicē directa , vt adhibeat b
cauſæ cognitionē.vt l.j.§.j.iuncta l. quod ſi
minor.in ſi.ff.de mino.& iſtud officiū iudi
cis nobile quo reſcindit actus celebratus
cū minore,dicitur officiū reſciſſoriū,& du-
rat quadriēnio continuo:quo expedito da- c
tur actio vtilis:q̄ dicitur reſciſſoria. & præ-
toria:& durat anno:vt l.ſi.j.ex q cau. maio.
ſed actio de dolo. & qd' metus cauſa ſunt
perſonales.& durant.xxx. annis. niſi cōtra
poſsidentem titu.pro bona fide : quia tunc
longo tempore tolluntur.vt l.iij.s.quod me
tus cauſ.

2 *Quæ dicatur diſſimulatio?*
3 *Qui permittit labi tempus præſcriptionis , ſeu intra quod poteſt actum facere ,cenſetur tacitè renuntiare quæ taciturnitas habet in ſe conſenſum in iure nondum quæſito:& quid in quærendo?*
Præſcriptio longiſſimi temporis , q. non tollat naturalem obligationem,& quando?
4 *Minor eoipſo q. renuntiat querelæ inofficioſi teſtamenti, an dicatur læſus,abſque eo q. probet læſionem?*
5 *Solus tutor ,an poſſit facere pacem de morte patris pupilli?*

LEX I.

1 ILlud. † Minor læſus in renuntiando quere-
læ inofficioſi teſtamenti,tacitè vel ex-
preſsè reſtituit in integrum.h.d.Et primò loquit
in maiore ſecundū glo.vſq; ibi.[nec hoc.] poſtea
in minore,nos poſſumus intelligere totā in mino
re.Et in prima parte dicit eſſe inſpiciendum,an ſit renuntiatum
querelæ vel non:quia ſi non eſſet renuntiatū,nō eſſet neceſſaria
reſtitutio in integrū.Secunda verò loquitur qñ fuit renuntiatū,
quæ renūtiatio in effectu nō nocet,nec parat ſibi p̄iudiciū : quo
2 niam aduerſus eam cōpetit reſtitutio,licet mero iure valeat.† In
d tex.ibi.[tacita diſſimulatione.]dicitur diſſimulatio[d] quādo ta-
cuit per quinquēnium.quo durat querela:vt j.de inoffi.teſta.l. ſi
quis filium.in ſi.Glo.tamen hoc intelligunt quādo approbaſſet
iudicium defuncti,acceptādo legatum ſibi factum in teſtamen
to,in quo erat exhæredatus.vel aduocando pro hærede inſtitu-
to.Certè iſta non eſt propriè diſſimulatio. cum iſti actus conſi-
ſtant in faciēdo,fateor tñ quod per ipſos inducitur tacita appro
batio:& renuntiatio querelæ,ſed diſſimulatio conſiſtit in tacen-
3 do ſecundùm Bar.† Ex quo not.quòd ille qui permittit labi tem
poris præſcrip.ſeu intra quod poteſt actum facere, cenſetur taci
tè renuntiare.& ſic iſta taciturnitas habet in ſe conſenſum.quod
eſt verum ſecundùm Bald.in iure nondum quæſito.ſed quęren
do:vt in l.bonorum.j.qui admit.ad bon. poſ. poſſunt.ſed in iure
quæſito perfectè non habet conſenſum,per ea q̄ not. in l.ſi.rem
rat.habe.vbi glo.not.quòd præſcriptio longiſsimi temporis non
tollit naturalem obligationem.ſed ſi haberet cōſenſum credito-
ris,eam tolleret.ſicut pactum de non petendo.vt l.ſtichum.§.na
4 turalis.ff.de ſol.† In tex.ibi.[nec hoc.]ſubaudi præiudicium.ſed
hoc quæritur an ſi renūtiaſſet expreſsè vel tacitè, neceſſe habeat
probare ſe læſum cū petit reſtitutionem?videt q́ ſic:vt j.eo.l.mi
noribus.& ſic habebit neceſſe probare q́ hæreditas paterna erat
locuples,& intererat ſua nō excludi à querela. & q́ erat iniuſtè
exhæredatus.Contrariū hic determinat Bal.dicēs q́ eoipſo q́ re
nuntiat,cenſetur læſus.& ſic nō habet ꝓbare læſionē alio modo
per gl.quæ eſt in l.ſi iudex.ff.de min.& per aliā quæ eſt.j.eo.l. ſi
intra ętatē.Tene mēti.& hoc etiam videt de mente gl.ſi.huius l.
In gl.magna circa ſi.ibi.vel tertiò dic iſtā tenet Bar.ſed nō vide
tur vera.qa lex illa eſt antiqua ſicut iſta per l.autē ſi. eiuſdem ti-
tuli bene poſſet dici q́ corrigatur : quia illa eſt lex noua. & vult
quòd minor ipſo iure ſeruetur illæſus aduerſus curſum præſcri-
ptionum : quæ olim currebant contra ipſum. Vnde videtur

a ¶ Dolū dantem cām contractui. An dolus dans cām cōtractui, de iure cano. reddat cōtractum ipſo iure nullū? vide per Bal. in c.vnico.in ſi.extrà de plus peti.

b ¶ Transfert dñium. An transferatur ſolo titulo. vide in l. pen. C.de rei ven. & in l. traditionibus. C. de pactis.

c ¶ Nobili. Adde Bar. in l.in cauſæ. la.ij. & in l. ſi minor. in prin. & §.ſi.ff.de mino. & adde q́ licet dicatur officium iudicis , tamē venit appellatione actionis. ita Bart. in l. j.§. idē Pomponius. el ij.ff. de dolo. Cur.

d ¶ Diſſimulatio. Adde quod de diſſimulatione habentur. in l.j.C.de deſer.lib.xij. & diſſimulatio habetur loco prohibitionis.ita Spec.in tit. de loca.§.ſexto.verſ. ſextò quærit. & qđ ſola diſſimulatione tollatur iniuria. addē Specu.in tit. de iniurijs.poſt prin. & habetur inſt. de iniur. §.ſi.Cur.